

Biekorf. Jaargang 57 (1956)

meer over deze tekst

Zoek in de DBNL

Biekorf. Jaargang 57(1956)– [\[tijdschrift\] Biekorf](#)

[p. 135]

De boot van Oostende

We kunnen ons niet voorstellen dat heden nog iemand er zou aan twifelen dat het gebied, waar zich nu de vruchtbare Polderstreek uitstrekt, eens toebehoorde aan de zee en - dat is nog niet zo lang geleden - slechts na een moeizame strijd op het water werd gewonnen. Niets spreekt echter meer tot de verbeelding dan wanneer men daar, midden in het land, in de bodem het wrak van een oude boot ontdekt, bedolven onder enkele meters zand en klei. Dit is toch wel het klaarste bewijs dat, wat nu land is, eens water was. Dergelijke sensationele vondsten zijn echter heel zeldzaam, ja zelfs zo zeldzaam dat het onvergeeflijk ware er ene van te verzwijgen. Daarom hebben we het op ons genomen een korte bijdrage te wijden aan een boot die in juli 1952 te Oostende in de bodem werd gevonden.

Een bekende vondst op dit gebied is deze van augustus 1899 te Brugge. Bij het graven van het kanaal Brugge-Zeebrugge ontdekten men, op 400 m ten noorden van het kanaal Oostende-Brugge, en op 4 m diepte het wrak van een boot met een lengte van 14,5 m en een breedte van 3,5 m.

E. Jonckheere doopte hem 'le bateau de Bruges' en bepaalde hem als 'un bateau saxon, pêcheur ou migrateur, du 6me siècle environ' [\(1\)](#). Verschillende delen van deze boot worden bewaard in het Gruuthuuse Museum te Brugge. In 1936 herzag C.M. Pleyte enkele van Jonckheere's opvattingen en dateerde het schip als zijnde van de 5de-6de eeuw [\(2\)](#).

In augustus 1952 werd te Oostende op de steenweg op [Torhout, n^r 133](#), bij het bouwen van een huis, op 8 m diepte het wrak van een oud schip gevonden, dat we de 'boot van Oostende' zullen noemen. Spijtig genoeg werd de boot niet uitgegraven en moesten we de beschrijving ervan opstellen aan de hand van verklaringen van ooggetuigen, die er verschillende stukken van zagen. Het moet de lezer dus niet verwonderen dat we soms genoodzaakt zijn ons bij veronderstellingen te houden.

Over dit hoofdstuk/artikel

auteurs

[J. Ameryckx](#)

[A. Nagelmackers](#)

plaatsen

over [Oostende](#)

[\(1\)](#)

Ed. Jonckheere. L'origine de la côte de Flandre et le bateau de Bruges. Brugge 1903.

[\(2\)](#)

C.M. Pleyte. Het schip van Brugge. Handelingen Société d'Emulation te Brugge, 79 (1936), blz. 59-66.

[p. 136]

Het wrak heeft een lengte van 15 m en een breedte van 8 m. De ongewoon grote breedte laat ons vermoeden dat de boot overlangs gebroken of opengebarsten is en als het ware platgedrukt werd. Alhoewel volledig uit hout vervaardigd, is hij van zeer sterk maaksel. Nergens werd een spoor van nagels gevonden. De 'huidplanken' of 'boorden' van eikenhout (misschien ook granaathout) van 8 cm dikte liggen een weinig overeen en zijn door middel van houten pinnen aaneengeklonken in zgn. klink- of overnaadswerk. Verder zijn ze vastgehecht aan geplooid houten spanten en inhouten. Dit is de

(3)

Een dergelijk Vikingschip - de Hugin - werd in 1949 door een groep Denen gemaakt; ze voeren er mee van Denemarken naar Engeland en landden er op 28/7/1949 mee op de Engelse kust te Broadstairs.

Om de boot te dateren kunnen we steunen op zijn kenmerken, waarvan enkele elementen ons bekend zijn, ofwel kunnen we de ouderdom van een aardlaag, waarin hij zich bevindt, alsook deze van de bedekkende lagen bepalen. Laten we met de tweede methode

(4)

Opzoekingen verricht onder de auspiciën van het Instituut tot Aanmoediging van het Wetenschappelijk Onderzoek in Nijverheid en Landbouw (I.W.O.N.L. - I.R.S.I.A.) onder leiding van Prof. Dr. R. Tavernier.

De vindplaats is gelegen in de St. Catharinapolder, die deel uitmaakt van de zgn. Historische Polders van Oostende. Tijdens het bodemonderzoek vonden we in deze polders verschillende op mekaar liggende lagen, die tijdens de volgende overstromingsperioden door de zee werden afgezet(4):

17de-18de eeuw: in deze periode werd in de Historische Polders 1. van Oostende, die toen dienst deden als spoeldok voor de haven van Oostende, een kleilaag van gemiddeld 1 m dikte afgezet.

10de-12de eeuw: tijdens deze periode, gekend als Duinkerken III- 2. transgressie, werd in de streek van Oostende een dunne kleilaag van gemiddeld minder dan 1 m dikte afgezet.

[p. 137]

4de-8ste eeuw: dit is de Duinkerken II-transgressie, de 3. belangrijkste voor dit gebied; haar afzettingen (zand en klei) bereiken verschillende meter, vooral in de toenmalige krekten.

2de eeuw vóór J.Chr.-1ste eeuw na J.Chr.: tijdens deze periode, de 4. Duinkerken I-transgressie, werd ook een belangrijke kleien zandlaag afgezet, die plaatselijk meer dan 1 m dik kan zijn.

(5)

De boot van Brugge werd gevonden in een Duinkerken II-kreek.

Deze 4 klei- en zandlagen van verschillende ouderdom bedekken een veenlaag, die gevormd werd tijdens het Atlanticum en het Subboreaal (dus vanaf 5000 vóór J.Chr.) en die men overal in de zeepolders terugvindt. Op de plaatsen waar tijdens de Duinkerkeaanse transgressie krekten werden ingesneden werd de veenlaag

weggespoeld. De boot van Oostende lag in een kreek en was zelfs een weinig in het veen aan de rand ervan gedrongen.

Theoretisch kan de boot in een van de 4 voornoemde overstromingsperioden gezonken zijn. Laten we dus deze 4 mogelijkheden onderzoeken, waarbij een belangrijk element is: de grote dikte, nl. 8 m, van de laag waaronder de boot zich bevindt.

1. Om in de 17de-18de eeuw op 8 m diepte te kunnen zinken moet de boot zich in een belangrijke kreek van de Historische Polders van Oostende bevinden. Dit is echter geenszins het geval, daar de grootste kreek van de St. Catharinapolder, nl. de St. Catharinakreek, ten noorden van de boot loopt. Een eventuele kleine zijtak van deze kreek kan nooit de diepte van 8 m bereikt hebben (vergelijken we b.v. met de Keignaardkreek die 8 m diepte had op een plaats waar ze 100 m breed was).

2. In de 10de-12de eeuw was de bedekkende waterlaag in het Oostendse betrekkelijk dun: daar strekte zich inderdaad de zgn. strandvlakte van de Duinkerken III-transgressie uit tussen Oostende en Gistel. In dat gebied hebben we nergens 8 m diepe krekken gevonden.

3. De enige mogelijkheid is dus dat de boot gezonken is in een kreek van de Duinkerken II- of van de Duinkerken I-transgressie, d.w.z. tussen de 4de eeuw na J.Chr. en de 2de eeuw vóór J.Chr.(5). Nabij Oostende vonden we, tijdens de

[p. 138]

opname van de bodemkaart, een belangrijk Duinkerken II-krekensysteem.

Welke gegevens leveren de constructiedetails van de boot? Een voornaam element is dat de huidplanken, die het zoomwerk vormen, gepind werden door middel van volledig houten pinnen; het ontbreken van nagels of klinknagels schijnt te wijzen op een zeer oude constructie. De boot van Brugge (5de-6de eeuw) bezat houten pinnen gewapend met een ijzeren kern; de boot van Nydam was aaneengeklonken met metalen klinknagels. Vanaf de 6de eeuw blijkt het gebruik van metalen pinnen vrij algemeen te worden. Vermelden we nog dat de boten uit het IJzertijdperk, zoals b.v. de boot van Hjortspring (Als)-Jutland, 'genaaid' waren: de huidplanken waren aan mekaar bevestigd door middel van dierpezen en de 'naaigaten' waren opgevuld met hars. Het is niet uitgesloten dat de boot van Oostende eveneens genaaid was en dat de houten pinnen alleen dienden om de gaten te stoppen(6).

Rekening houdend met de geologische gegevens en met de constructiekenmerken van de boot menen we dus wel te mogen besluiten dat de boot van Oostende dateert van de 4de eeuw of vroeger.

Dr. Ing. J. Ameryckx,
Centrum voor Bodemkartering, I.W.O.N.L.

(1)

Ed. Jonckheere. L'origine de la côte de Flandre et le bateau de Bruges. Brugge 1903.

(2)

C.M. Pleyte. Het schip van Brugge. Handelingen Société d'Emulation te Brugge, 79 (1936), blz. 59-66.

(3)

Een dergelijk Vikingschip - de Hugin - werd in 1949 door een groep Denen gemaakt; ze voeren er mee van Denemarken naar Engeland en landden er op 28/7/1949 mee op de Engelse kust te Broadstairs.

(4)

Opzoekingen verricht
onder de auspiciën van het
Instituut tot
Aanmoediging van het
Wetenschappelijk
Onderzoek in Nijverheid
en Landbouw (I.W.O.N.L.
- I.R.S.I.A.) onder leiding
van Prof. Dr. R. Tavernier.

A. Nagelmackers,
Lid van de 'Académie de Marine de Belgique'.

[\(5\)](#)

De boot van Brugge werd
gevonden in een
Duinkerken II-kreek.

[\(6\)](#)

Hiermee willen we niet
doen uitschijnen dat de
boot van Oostende van
vóór onze tijdrekening
dateert, maar wel dat er
een mogelijkheid bestaat
dat deze werkwijze tot
dan hier werd gevolgd.

[\(6\)](#)

Hiermee willen we niet
doen uitschijnen dat de
boot van Oostende van
vóór onze tijdrekening
dateert, maar wel dat er
een mogelijkheid bestaat
dat deze werkwijze tot
dan hier werd gevolgd.

Over dit hoofdstuk/artikel

auteurs

[J. Ameryckx](#)

[A. Nagelmackers](#)

plaatsen

over [Oostende](#)